

Ulusal Sinema Mirasımızın Koruyucusu Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema-TV Merkezi Elli Yaşında (1962-2012)

Prof.Asiye KORKMAZ

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Sami Şekeroğlu Sinema -TV Merkezi Müdürü,
İstanbul, Türkiye

Sinema sanatının korunması ve geleceğe aktarılması konusunda şanslı bir ülkeyiz.

Ülkemizde sinema mirasının korunması, ilk sinema kurslarının düzenlenmesi, üniversite eğitim programlarına ilk sinema derslerinin konması, üniversiteler düzeyde sinema eğitiminin başlatılması, çağdaş sinema teknolojisinin Türkiye'ye getirilmesi, sinema arşivciliği ve eğitimi alanındaki kurumsallaşma hep Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema-TV Merkezi'nin işleridir.

Bu çalışmalar, hepimizin hocası ve saydığımız alanların öncü ismi **Prof.Sami Şekeroğlu**'nun kişisel emek ve gayretlerinin sonucudur.

Türkiye'de film arşivciliğinin tarihi bize, tutkulu ve sorumluluk sahibi bir gencin neler başarabileceğini gösteren güzel bir örnektir.

Kurumun nüvesini, Hocamızın, Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü öğrencisiyken kurduğu "**Kulüp Sinema 7**" oluşturur.

Prof.Sami Şekeroğlu

Prof.Şekeroğlu, sinema mirasının kurtulması için filmlerin derlenmesi, korunması, kurtarılması ve gösterilmesi çalışmalarına, Akademi'ye girdiği 1958 yılında başlamıştır. 1962 yılında, Türkiye'nin ilk sinema kültür kurumu olan "Kulüp Sinema 7"yi kurmuştur. Bu öğrenci kulübünde düzenlediği sinema gösterileri halktan ve aydın kesimden

büyük ilgi görmüş, Kulüp, Türkiye’de sinemanın sanat olup olmadığının tartışıldığı bir dönemde, bütün yönleriyle incelendiği bir merkez haline gelmiştir.

Prof.Şekeroğlu arşivcilik çalışmalarını ara vermeden sürdürmüş, bozulmaya terk edilen, satılan, atılan, gümüş çıkarılmak için eritilen filmleri ve diğer sinema malzemelerini (senaryolar, afişler, sinema kitapları, sinema aletleri vs.) toplamış ve koruma altına almıştır. Bu çalışmalarının sonunda büyük bir sinematografik birikim oluşmuştur. Bir üniversite öğrencisinin bireysel emek ve çabalarıyla oluşturduğu bu birikim, Türkiye’nin ilk arşiv kurumunu, “**Türk Film Arşivi**”ni doğurmuştur.

Prof.Şekeroğlu, 1967’de kurduğu Türk Film Arşivi’ni, 1969’da karşılıksız olarak ve tüm mal varlığıyla, Güzel Sanatlar Akademisi’ne devretmiştir. Böylelikle ülkemizin film arşivi, “devlet tarafından kurulmayan tek devlet kurumu” olmuştur.

Prof.Şekeroğlu, kurumunun; dünyada film korumasıyla ilgili tüm ciddi kuruluşları bünyesinde toplayan **Uluslararası Film Arşivleri Federasyonu**’nun (Fiaf) üyesi olmasını da sağlamıştır. 1973 yılından bu yana, Sinema-TV Merkezi, Türkiye’yi **asil ve yetkili üye** olarak, film korumacılığı alanında uluslararası platformda temsil etmektedir.

Türk Film Arşivi’nde, Akademi öğrencileri filmlerin bakımını yapıyor

Hocamız, esasen, sinema çalışmalarının daha en başında, arşiviyle, eğitimiyle, teknolojiyle büyük bir kurum hayal etmiştir. Nitekim 1965 yılında yayınlandığı “FİLM” dergisinde, **YURDUMUZUN İLK SİNEMA KULÜBÜ KULÜP SİNEMA 7, İLK KALİTELİ SİNEMA DERGİSİ FİLM OLDU. YARININ GÜÇLÜ SİNEMACISI İLE SİNEMA OKULU YİNE KULÜP SİNEMA 7’NİN, DOLAYISIYLA GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ’NİN MALİ OLACAKTIR. ONU KORUYUN**” diye yazmıştır. Bundan da anlaşılacağı gibi üniversite düzeyinde sinema eğitimini başlatmayı o günden kafasında tasarlamıştır.

Kurumun kuruluş yıllarında Akademi öğrencilerine yönelik düzenlenen sinema kursları, 1973 yılında yeni bir boyut kazanmıştır. Bu tarihte Hocamız Türkiye’de ilk kez halka açık sinema kursları düzenlemiştir. 1974’te yine Türkiye’de ilk defa, Güzel Sanatlar Akademisi’nde bazı bölümlerin müfredat programlarına sinema dersleri konmasını sağlamıştır. 1975 yılında ise ilk kez **üniversiter düzeyde sinema eğitimini** başlatmıştır.

Bu zaman zarfında, Prof.Şekeroğlu, İDGSA Film Arşivi'ni bünyesine eklenen yeni işlevler ile **Sinema-TV Enstitüsü'**ne dönüştürmüştür. Sinema-TV Enstitüsü'nü (1975); sinema alanında arşivcilik, inceleme, araştırma; yayın, örgün eğitim yapan ve yaygın eğitime destek veren bir bilim, sanat ve kültür kurumu olarak yapılandırmıştır. Sinema teknolojisi alanında dünyadaki önemli laboratuvarlarda, fabrikalarda incelemeler yapmış ve Türkiye şartlarına uygun teknolojik donanımı imal ettirerek, çağdaş sinema teknolojisinin ülkemize gelmesini sağlamıştır. Sinema-TV Enstitüsü, bu donanım ve birikimle çalışmaya başlamıştır.

Prof.Şekeroğlu, eğitim programını kendi geliştirdiği **“eğitim içinde üretim – üretim içinde eğitim”** ilkesiyle yürütmüştür. Öğrencilerimiz mesleklerini, kurumumuzun profesyonel çalışmalarının içinde bulunarak, uygulamaları bizzat yaparak öğrenirler. Profesyonel üretimin hata ve acemilik kabul etmemesi nedeniyle, eğitim; bunu sağlayacak ciddiyette ve bilimsel boyutta verilir. Öğrenci, öğrendiği bilimsel ve sanatsal bilgileri üretime dönüştürür. Arşiv ve teknoloji eğitimin hizmetindedir.

Öğrenciler Sinema-TV Merkezi'nde bir çekim uygulamasında

Bu eğitim ilkesinin bir yönü de, Türk ve dünya sinemasının usta yönetmenlerinden; Akademi geleneğindeki usta – çırak ilişkisi çerçevesinde yararlanılmasıdır. Öğrenci, sinema teknolojisi, grameri ve kültür alanında temel bir eğitim aldıktan sonra her seferinde başka bir usta sinemacıyla, birebir çalıştığı atölye sisteminin içinde eğitim görür. Bu atölyede, her sömestrde en az bir filmin senaryosunu yazması, bu senaryoyu hocasıyla tartışması ve geliştirmesi; profesyonel çekim stüdyosunda dekorunu kurması ve filmini çekip kurgulaması gerekir. Eğitimin başlangıcından bu yana Lütfi Akad, Metin Erksan, İlhan Arakon, Halit Refiğ, Memduh Ün, Atıf Yılmaz, Duygu Sağıroğlu, Nedim Otyam, Feyzi Tuna, Tunç Başaran gibi usta sinemacıların yanısıra, kendi yetiştirdiği akademisyen ve genç sinemacılar öğretim kadrosunda yer almışlardır.

YÖK yasasıyla Güzel Sanatlar Akademisi'nin Mimar Sinan Üniversitesi'ne dönüşmesiyle, Sinema-TV Enstitüsü; Sinema-TV Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Sinema-TV Bölümü şeklinde, birbirine organik olarak bağlı iki kurum halinde yeniden yapılandırılmıştır. Kurumumuz bugüne dek, hemen hepsi sinema, tv ve reklam vb. alanlarda profesyonel olarak çalışan 500 civarında sinemacı yetiştirmiştir.

Sinema-TV Merkezi film arşivinde 10.000'in üzerinde film korunmaktadır.

Koleksiyonda Türk sinemasının orijinal negatifleri, belgeseller, belge filmleri, reklam - tanıtım filmlerinin yanısıra klasik yabancı filmler bulunmaktadır. Bunun dışında, 6000'in üzerinde her formatta elektronik kayıt; binlerce fotoğraf, belge, afiş, senaryo, sinema cihazları gibi film dışı sinematografik malzeme bulunmaktadır. Koleksiyonun %99'u ulusal sinema mirasının orijinal negatiflerinden, yani en değerli temel malzemesinden oluşmaktadır. Filmler; doğal afetler de dahil her türlü önlemin alındığı, klimatize film koruma odalarında korunmaktadır.

Sinema-TV Merkezi film arşivi

Kurumun kuruluş yıllarında film derlemesi tamamen Prof.Şekeroğlu'nun her koşulu zorlayarak ulusal ve yabancı filmleri toplaması yoluyla yapılmıştır. Kuruluştan bu yana geçen 50 yıl içinde, sinemacılarla kurum arasında oluşan güven çerçevesinde bugün artık filmler; teknik işlemleri tamamlandıktan sonra Sinema-TV Merkezi'ne teslim edilmektedir. Format ayrımı yoktur. Ulusal sinema mirasının kurumumuzda derlenmesini zorunlu kılan bir yasa olmamasına rağmen, gönüllü derleme yoluyla, filmlerin orijinal negatif ve sesleri sahipleri tarafından Merkezimize teslim edilmektedir. Önemli bir nokta da, çok sayıda filmin negatif mülkiyetinin Merkezimize bağışlanmış olmasıdır. Ayrıca, koruma altına aldığımız eserleri, kültürel ve eğitim amaçlarıyla kullanma, araştırmacılara ve kamuya açma ve gerekli restorasyon işlemlerini uygulama haklarını da gözetmekteyiz.

Sinema-TV Merkezi için her sinematografik belge değerlidir. Kurum, filmlerin, sanatsal, kültürel, sosyolojik, tarihi belge değerleri olduğu inancıyla çalışmaktadır.

Kurumumuz, sinematografik malzemeyi derleme, kataloglama, belgeleme, koruma ve halka yararlandırma işlevlerini yürütmektedir. Bu amaçla,

- 1- Yaygın eğitim programı çerçevesinde halka açık ve ücretsiz sinema gösterileri düzenlemektedir.
- 2- İsteyen herkes, kurum kütüphanesinde mevcut her filmi ücretsiz olarak seyredebilir ve bireysel araştırma yapabilir.
- 3- Telif izinlerinin alınması ve gerekli teknik işlem masraflarının ödenmesi durumunda, profesyonel veya amatör amaçlı olarak, filmler (veya filmlerden parça görüntüler) sağlanmaktadır.

- 4- Her sene tüm ulusal festivallere, Türk sinemasından örnekler göstermek isteyen uluslararası festivallere, organizasyonlara, kuruluşlara, kamu kurumlarına, televizyonlara vs. film sağlanması konusunda sürekli ve yoğun olarak destek verilmektedir.

Son olarak 2009 yılından bu yana öğrencilerimiz ve hocalarımız, en ileri dijital sinema teknolojisi imkanlarına sahip dijital film laboratuvarımızda beraber çalışmaktadırlar. Devlet Planlama Teşkilatı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteklediği projelerimizle, kimyasal, optik ve dijital tekniklerin filmlerin kurtarılması için beraber kullanıldığı iş akışlarına göre çalışılmaktadır. Ayrıca, sinemada dijital teknoloji kullanımı alanında, uygulamalı bir yüksek lisans programı yürütülmektedir. Tarihi önemleri ve kırılgan yapıları nedeniyle, ileri restorasyon uygulamalarına, Atatürk'e, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemine ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına ait nitrat (parlayıcı) tabanlı belge filmleri ile başlanmıştır. Muhafaza ettiğimiz nitrat tabanlı filmlerin toplam uzunluğu 600.000 metre civarındadır; bu yaklaşık 200'den fazla uzun metrajlı film demektir. Arşivimizdeki filmlerin, uygulanması gereken diğer hiçbir işlem hesaba katılmadan, sadece dijitalizasyonu için kaba bir hesaplama 250 yıl gereklidir. Bu da ulusal sinema mirasımız için ne denli büyük bir çaba gösterilmesi gerektiğini ortaya koyar.

Sinema kültür mirasının gerçek anlamda korunabilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için, teknolojiye, zamana, paraya en çok da ona şefkatle davranacak uzman kişilere, bilinçli bir sevgiye ihtiyaç var.

Çabuk unutan, sürekli değişen ve korumaya değer vermeyen bir millet olduğumuz genel kabul gören bir kanıdır. Gitgide neredeyse başka hiçbir şey düşünmeden, gündelik tasalarla yaşar hale geldiğimiz çağımızda, geçmişimizle geleceğimiz arasındaki en önemli bağlantılardan biri olan ulusal sinema mirasımızı kurtarmak hepimizin sorumluluğudur.